

HÄLSOVÅRDARENS ETISKA REKOMMENDATIONER

FÖRORD

Var och en yrkesaktiv inom hälsovården måste bära ett etiskt ansvar och främja dess utvecklande. Arbetet inom social- och hälsovården regleras av lagar, förordningar, normer och rekommendationer. En central faktor i detta är även en gemensam värdegrund och viljan att förbinda sig till denna. År 2011 publicerade Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården (ETENE) enhetliga etiska rekommendationer för yrkesverksamma inom social- och hälsovårdssektorn. Utöver detta har flera yrkesgrupper inom hälsovården lagt fram sina etiska reglementen.

Hälsovårdarna har i samhället fått ett särskilt sakkunniguppdrag, vars fullföljande förutsätter en gedigen nivå av kunskap och färdigheter, en kvalitativ utbildning samt en högklassig yrkesetik. De värderingar som hälsovårdarnas arbete och traditioner baserar sig på har tidigare presenterats i den av Hälsovårdarförbundet framställda publikationen Terveidenhoitajan ammattikuva (Hälsovårdarens yrkesbild).

De ständigt pågående förändringarna i omgivningen förutsätter även en kontinuerlig granskning av yrkets värderingsgrunder samt samhällsliga uppgift. Inom Hälsovårdarförbundet har denna granskning fortgått sedan 2012 inom ramen för förberedelserna av hälsovårdarnas etiska rekommendationer. Dessa har framställts i nära samarbete med hälsovårdarsamfundet och olika sakkunnigorgan. Som grund för arbetet har stått de för social- och hälsovårdsområdet gemensamma etiska rekommendationer som ingår i ETENE samt publikationen Terveidenhoitajan ammattikuva (Hälsovårdarens yrkesbild). Arbetet med att ta fram dessa rekommendationer har inbegripit bl.a. en omfattande medlemsenkät samt ett sakkunnigseminarium rörande etiska instruktioner, i vilket deltog ett stort antal hälsovårdare, förbundets funktionärer samt lärare inom hälsovårdarutbildningen.

Inom hälsovårdarnas gränsöverskridande, krävande och ansvarsfulla arbete behövs en särskild känslighet för att kunna urskilja etiska problem samt en färdighet att agera i enlighet med en högt stående yrkesetik. De yrkesetiska rekommendationerna hjälper hälsovårdarna att förstå yrkets förpliktelser, kunskapskrav och de begränsningar som ställs för maktbruk. Rekommendationerna ger inte färdiga lösningar, utan för att tillämpa dem behöver man alltid ta i beaktande situationen och individen.

En stark yrkesetik utgör en av hälsovårdarnas viktigaste resurser. Att fördjupa sig i de etiska principerna utgör en del av vars och ens utveckling som människa och yrkesverksam. Ett etiskt kunnande innebär att kunna bära ansvar för utövandet av det egna yrket, för utvecklandet av det yrkesmässiga kunnandet samt för beaktandet av klienternas och patienternas rättigheter inom vårdarbetet. Yrkesetiska rekommendationer behövs som grund för att trygga kvaliteten inom verksamheten och beslutsfattandet i den dagliga verksamheten. Dessa kan tillämpas vid klientkontakter, inom den egna yrkeskåren, i kontakter med samarbetspartners lika väl som inom den egna organisationen och i förhållandet till samhället.

Leila Lehtomäki, ordförande

HÄLSOVÅRDAREN – EN SAKKUNNIG NÄR DET GÄLLER FOLKHÄLSOARBETETS OCH HÄLSANS FRÄMJANDE I MÄNNISKORNAS VARDAG

Hälsovårdaren är sakkunnig när det gäller vårdarbete och i synnerhet folkhälsoarbete, hälsofrämjande och det förebyggande arbetet.

Hälsovårdararbetets infallsvinkel är preventiv och promotiverande, med vilket avses verksamhet som inom människans olika levnadskeden förbättrar hälsan och främjar hälsans förutsättningar. Hälsovårdararbetet innebär att ta sig an hälsofrågor ur ett helhetligt perspektiv på individens, gruppens och samhällets nivå. Arbetets mål är att upprätthålla och främja hälsa och välmående, förebygga sjukdomar och problem samt identifiera risker i ett så tidigt skede som möjligt.

Hälsovårdaren arbetar tillsammans med såväl individer som familjer och samfund. Hälsovårdaren arbetar nära människornas vardag, på mottagningen, i hemmen, i skolorna och på arbetsplatserna. Hälsovårdarens arbetsområde är omfattande, vilket kan inbegripa bl.a. moderskaps- och barnvårdsrådgivning, familjeplanering, skol- och studenthälsovård, arbetshälsovård, hemvård, åldringsvård, hälso- och sjukvårdsmottagning för vuxna samt hälsofrämjande sakkunniguppdrag och koordinering. I sin egenskap av legitimerad sjukskötare kan hälsovårdaren arbeta även inom olika sjukvårdsuppgifter både inom primärvården och vid sjukhus.

HÄLSOVÅRDARARBETET BASERAR SIG PÅ RESPEKT FÖR MÄNNISKOVÄRDET OCH KLIENTENS SJÄLVBESTÄMMANDERÄTT

Utgångspunkten för hälsovårdarens arbete utgår från respekten för livet och människovärdet samt strävan att skydda hälsan. Hälsovårdaren ska bemöta alla klienter på ett likvärdigt sätt och inte diskriminera någon. Uppgiften är att främja jämlikhet i hälsofrågor och att arbeta för att minska hälsoklyftor inom befolkningen genom att stödja klienternas självbestämmanderätt och deras självständiga främjande av hälsa och välmående. För att motverka marginalisering och hälsoklyftor hjälper det att hålla låg tröskel när det gäller tillgång till vården, ta vara på vårdens kontinuitet samt att understödja hembesök samt uppsökande arbete.

Varje klient har rätt att välja själv under förutsättning att de inte därigenom går emot andras rättigheter eller direkt riskerar att skada sig själva eller andra. Hälsovårdaren bör respektera klientens beslut även då beslutet går emot hälsovårdarens egna åsikter eller värderingar. Klienten har rätt att bli informerad om vilka följder dessa beslut har.

Hälsovårdaren bör i sitt arbete främja en samhällelig rättvisa genom att försvara de svagares rättigheter. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid sådana klientgrupper som har en begränsad förmåga att påverka sina beslut, såsom exempelvis barn, åldringar och personer som riskerar att bli åsidosatta.

HÄLSOVÅRDARENS YRKESKUNSKAP KRÄVER STÄNDIG UTVECKLING

Befolkningens föränderliga hälsobehov, yrkes- och verksamhetsmiljöns snabba förändringar samt den allt större mängden forskningsdata förutsätter att hälsovårdaren ständigt uppdaterar och utvecklar sin yrkeskunskap.

Hälsovårdaren bör ha färdighet att förnya sin verksamhet och sina funktionsmodeller. Kravet på att verksamhetens effektivitet ska kunna påvisas förutsätter att invanda funktionsmodeller ska kunna kritiskt värderas och att nya, ådagalagda och bättre fungerande arbetsmetoder ska kunna tas i bruk. I detta utvecklingsarbete behöver hälsovårdaren stöd från sin arbetsledare och sina chefer samt tillgång till kompletterande utbildning och fortbildning.

VÄXELVERKAN MELLAN HÄLSOVÅRDAREN OCH KLIENTEN BASERAR SIG PÅ FÖRMÅGA OCH FÖRTROENDE

Hälsovårdaren är en "hälsotränare" som följer klienten och förstärker klientens / familjens förutsättningar att uppnå hälsa och välmående samt ger dem färdigheter till att vårda sig själva.

Interaktionen mellan hälsovårdaren och klienten är ett samarbete som baserar sig på dialog och förtroende; den skapar medkänsla, styrka, tar sikte på framtiden samt respekterar klientens särställning och individualitet. Hälsovårdarens uppgift är att hjälpa klienten att identifiera dennes starka sidor och dennes resurser, samt att förstärka dessa och att motivera och aktivera till brukandet av dessa resurser.

Hälsovårdarens arbete baserar sig på ett ömsesidigt förtroende samt öppenhet och ärlighet. Klienten är själv sakkunnig när det gäller hans/hennes liv, så hälsovårdarens viktiga uppgift är att uppmuntra klienten till att delta och påverka i de beslut som berör honom/henne själv.

Detta förtroende är nära kopplat till de skyldigheter rörande tystnadsplikt rörande klientens ärenden som lagen förpliktar till.

HÄLSOVÅRDARENS ARBETE – DEL AV MULTIPROFESSIONELLT TEAM

Hälsovårdaren agerar som sakkunnig för att främja hälsa, välmående och trygghet i tvärvetenskapliga och multiprofessionella team. Hälsovårdaren agerar kollegialt, och åligger att respektera även de övriga parternas yrkesmässiga kunnande. Arbetet förutsätter av hälsovårdaren ett aktivt och modigt grepp om självständiga beslut samtidigt som hälsovårdaren ska beakta den multiprofessionella och nätverkande infallsvinkeln.

HÄLSOVÅRDAREN – EN SAMHÄLLELIG AKTÖR OCH MODIG PÅVERKARE

Ansvar för utvecklandet och upprätthållandet av den etiska verksamheten ligger på samtliga aktörer i hälsovårdsarbetet. Hälsovårdaren ska modigt försvara sin på sakkunskap baserade ståndpunkt utifrån klientens / familjens hälsoaspekter även då hälsovårdarens synpunkt är i konflikt med andra parter.

Hälsovårdarens grundläggande uppgift är att bidra till bästa möjliga hälsa, välmående och funktionsförmåga. Den lagstiftning som fastställts och de etiska värderingar och principer som efterföljs inom andra samhällsliga delområden ska för sin del stödja social- och hälsovårdsservicens strävanden. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid spänningar mellan etik och ekonomi. Anslagsfördelningen ska stå i ett realistiskt förhållande mellan de krav som verksamheten ställer och den effektivitet som kan förväntas. Arbetsgivarens beslut och linjedraganden ska alltid baseras på fakta och etisk begründan, och dessa ska vara samstämmiga med den yrkeskunniga personalens yrkesetiska principer. Hälsovårdarens skyldighet är att fästa arbetsgivarens, samhällets beslutsfattare och den stora allmänhetens uppmärksamhet vid situationer där verksamhetens resurser är otillräckliga eller där resurserna fördelar sig på ett orättfärdigt sätt.

Ledarskapet på arbetsplatsen inverkar på vilka resultat som uppnås med de föreliggande resurserna, hur personalen trivs och orkar i sitt arbete samt hur personalen förhåller sig till varandras yrkeskunnande. En god stämning på arbetsplatsen inom social- och hälsovårdssektorn uppmuntrar till och tillåter variationer samt främjar den yrkesmässiga personalens produktivitet. När effektivitet, ekonomi och gott chefskap beaktas på ett vettigt sätt blir resultatet en etiskt bärkraftig verksamhet som för med sig bästa möjliga resultat för klienten.

Godkänt vid Finlands Hälsovårdarförbunds FHVF rf:s fullmäktige 26.11.2016.